

УДК 351

В. В. Євдокимов,
 д. е. н., професор, ректор, Державний університет "Житомирська політехніка"
 ORCID ID: 0000-0002-3577-081X

І. В. Супрунова,
 к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної безпеки, публічного управління
 та адміністрування, Державний університет "Житомирська політехніка"
 ORCID ID: 0000-0001-5484-6421

С. П. Лисак,
 здобувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
 Державний університет "Житомирська політехніка"
 ORCID ID: 0000-0001-7718-1207

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.9.109

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ

V. Yevdokymov,
 Doctor of Economic Sciences, Professor, Rector, Zhytomyr Polytechnic State University
 I. Suprunova,
 PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Security,
 Public Administration and Management, Zhytomyr Polytechnic State University
 S. Lysak,
 Applicant of the Department of Management Information Systems and Accounting,
 Zhytomyr Polytechnic State University

INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF PREVENTION AND COUNTERACTION TO TERRORIST FINANCING

Проблемою міжнародної співпраці в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму зацікавилися багато вчених у різних наукових галузях. Проте у дослідженнях не існує однозначного та обґрунтованого підходу до побудови комплексного механізму державного управління міжнародною співпрацею в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму. В статті критично проаналізовано механізми державного управління в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму та обґрунтовано напрями міжнародної взаємодії в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму, зокрема: 1) міжнародна співпраця між окремими країнами; 2) міжнародна співпраця з міжнародними організаціями; 3) співпраця із міжнародними поліцейськими організаціями.

Досліджено властивості різних форм взаємодії, що стало основою для розробки комплексного механізму державного управління міжнародною співпрацею в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму. Такий механізм передбачає ідентифікацію спеціальних властивостей форм взаємодії; визначення сфер якими відбувається взаємодія (правоохоронна, безпекова, соціальна, економічна); визначення ключових механізмів державного механізму, які передбачають наступні напрями розвитку (комплекс заходів із протидії фінансуванню тероризму; механізм моніторингу за фінансовими операціями; заходи із впровадження міжнародних стандартів ФАТФ; заходи щодо прозорості фінансових операцій). В статті удосконалено механізми державного управління, як-от: кримінально-правовий; інформаційно-комунікаційний; контрольно-моніторинговий, що сприяє підвищенню рейтингу за методикою ФАТФ; підвищенню рівня національної безпеки; зниженню рівня злочинності та підвищенню результативності заходів.

Many scientists in various fields of interest have become interested in the problem of international cooperation in the field of prevention and counteraction to terrorist financing. However, research does not have an unambiguous and sound approach to building a comprehensive mechanism for public administration of international cooperation in the field of prevention and counteraction to terrorist financing. The article critically analyzes the mechanisms of public administration in the field of prevention and counteraction to terrorist financing and substantiates the directions of international cooperation in the field of prevention and counteraction to terrorist financing, in particular: 1) international cooperation between individual countries; 2) international

cooperation with international organizations; 3) cooperation with international police organizations. Terrorist financing and money laundering have been transformed into global criminal activity involving financial and non-financial institutions. The properties of various forms of cooperation have been studied, which has become the basis for the development of a comprehensive mechanism for public administration of international cooperation in the field of prevention and counteraction to terrorist financing. This mechanism involves the identification of special properties of forms of interaction; identification of areas in which the interaction takes place (law enforcement, security, social, economic); identification of key mechanisms of the state mechanism, which provide for the following areas of development (a set of measures to combat terrorist financing; a mechanism for monitoring financial transactions; measures to implement international FATF standards; measures for the transparency of financial transactions). The article improves the mechanisms of public administration such as criminal law; information and communication; control and monitoring, which helps to increase the rating according to the FATF methodology; increasing the level of national security; reducing crime and improving the effectiveness of measures.

Ключові слова: тероризм, терористична діяльність, фінансування тероризму, запобігання та протидія фінансуванню тероризму, легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом.

Keywords: terrorism, terrorist activity, terrorist financing, prevention and counteraction to terrorist financing, legalization (laundering) of proceeds from crime.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Беззаперечним є той факт, що міжнародна співпраця в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму займає вагоме місце в ефективності даного процесу. Явище тероризму в глобальному просторі світової економіки виступає реальною загрозою як для окремих країн, так і для світового співтовариства в цілому. В геополітичному просторі терористичні організації перетворилися у великі міжнародні корпорації з розвинутою структурою, яка має свої мережі у багатьох країнах, і користується значною фінансовою підтримкою. Масштабність наслідків терористичних злочинів призводить до зниження інвестиційної привабливості цілих регіонів, посилює фактор невизначеності і ризикованості в економіці, сприяє коливанням фондового ринку. Інтенсивність терористичної діяльності напряму залежить від рівня її фінансування і матеріально-технічного забезпечення. Фінансування тероризму і відмивання грошей трансформувалися у глобальну злочинну діяльність, яка здійснюється з використанням фінансових і нефінансових установ. Критичний аналіз терористичних актів показує недостатність можливостей окремих країн завадити проникненню терористів у світову фінансову систему, що актуалізує необхідність координації дії усього світового співтовариства. Важлива роль у в цьому напрямі належить міжнародним організаціям, які розробляють міжнародні стандарти в області боротьби з фінансуванням тероризму, відслідковують їх виконання окремими країнами, надають технічну допомогу країнам зі слаборозвинутою системою протидії терористичним атакам, а також координують зусилля країн у боротьбі з фінансуванням тероризму.

У контексті вище зазначеного, зауважимо, що для підвищення результативності державного управління в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму є потреба в зміцненні міжнародних зв'язків та формування механізмів взаємодії із міжнародними організаціями. Ці зв'язки дозволяють залучити додаткові ресурси та зменшити рівень інформаційної асиметрії щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями теоретичних, методичних і практичних аспектів запобігання та протидії фінансуванню тероризму займалися багато як українських, так і зарубіжних науковців. Питання міжнародної співпраці в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму піднімалися наступними вченими, зокрема: В.Ф. Антипенко, Д.І. Аминов, Р. Баррет Р. Вакульчук, Ю. Горбунов, У.С. Гилмор, В.О. Глушков, В.П. Ємельянов, В.С. Зеленецький, В. Зубков, М.П. Кіреєв, Д.О. Косінов, В.С. Комісаров, О.Є. Користін, В.В. Крутов, О.Д. Комаров, А.М. Лисенко, В.В. Мальцев, Т. Мельник, Г.М. Мінковський, Л.Л. Наполеоні, Д.Й. Никифорчук, Л.В. Новікова, Н. Пассас, В. Петрищев, Д. Пчелкин, В.П. Ревін, А.В. Савченко, М.П. Стрельбицький, Е. Степанова, Є.Л. Стрельцов, М.В. Семікін, Я. Хаминский, В.В. Черней, С.С. Чернявський, О.В. Шамара, Г.В. Овчинникова та інші. Однак, не применшуючи наукових здобутків вищезгаданих авторів, варто підкреслити, що актуальність подальшого комплексного дослідження шляхів удосконалення міжнародної співпраці в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є здійснення критичного аналізу міжнародної співпраці в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму та удосконалення кримінально-правового, інформаційно-комунікативного та контрольномоніторингового механізмів державного управління в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

"Ефективна протидія злочинності в умовах глобалізації зумовлює необхідність зміцнення міжнародного співробітництва в цій сфері, збільшення кількості міжнародних угод з питань протидії цьому явищу і розширення кола учасників останніх, створення нових форм і утворень для боротьби зі злочинністю" [7].

Сучасна практика міжнародної співпраці щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму має вагомий досвід та сукупність інноваційних інструментів. "Довгий час єдине, що могло зробити міжнародне співтовариство — це реагувати на вчинені або вже вчинені терористичні акти. У той же час, завдання світової спільноти не повинна бути зведена виключно до виявлення та припинення окремих актів тероризму, а повинна ставитися набагато ширше — припинити терористичну діяльність, важливе значення для якої має фінансова база. Проблема фінансування тероризму визнана як в практичному полі міжнародними організаціями, державними і приватними інститутами, так і в дослідницькому полі вітчизняними і зарубіжними дослідниками" [9].

Зацікавленість міжнародної спільноти в цих питаннях пов'язано із тими ризиками, які спричиняє фінансування тероризму. "Терористичні організації фактично перетворилися у великі міжнародні корпорації з розвинутою структурою і високою конспіративній підготовкою, мають свої мережі в багатьох країнах світу і користуються серйозною державною і приватною фінансовою підтримкою. В цих умовах одним з найважливіших напрямків боротьби з тероризмом стає перекриття каналів його фінансування. Як показали останні терористичні акти, можливостей окремих держав явно недостатньо для того, щоб перешкодити проникненню терористів і їх спільників в світову фінансову систему — для цього необхідно скоординувати дії всіх країн світу. Важлива роль в цьому процесі відводиться міжнародним економічним організаціям, які розробляють міжнародні стандарти в області боротьби з фінансуванням тероризму, відстежують їх виконання окремими країнами, надають технічну допомогу країнам зі слабозрозуміною системою протидії фінансовим злочинам, а також координують зусилля країн по боротьбі з фінансуванням тероризму" [10].

"Взаємодія питань боротьби з тероризмом здійснюється державами як безпосередньо, так і в рамках створюваних ними спеціалізованих міжнародних та регіональних організацій. Серія терактів, здійснених за останні роки ще раз підтвердила, що жертвами стають ні в чому невинні люди, які просто опинилися в невідповідному місці в невідповідний час" [6].

Розвиток проблем міжнародної співпраці щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму може відбуватися в декількох напрямках:

— По-перше, міжнародна співпраця між окремими країнами. "Дво- та багатосторонні міжнародні договори про взаємну допомогу у кримінальних та інших категоріях справ, що регламентують, зокрема, порядок надіслання та виконання клопотань про надання міжнародної правової допомоги, не в повній мірі узгоджуються з контекстом даного розділу. Їх важливість у правоохоронній діяльності беззаперечна, проте вони укладаються, як правило, на рівні керівників урядів та вищих посадових осіб держав, а не окремих поліцейських відомств. Однак, останні також мають безпосереднє відношення до формування правової бази міжнародного співробітництва зазначеної спрямованості, яке реалізується в укладенні двосторонніх угод у сфері боротьби зі злочинністю" [3, с. 21]. Проведений аналіз норма-

тивно-правової бази співробітництва вказує на дію угод щодо запобігання та протидії тероризму із 72 країнами світу.

— По-друге, міжнародна співпраця з міжнародними організаціями. Україна є членом ряду міжурядових організацій, основними функціями яких є забезпечення глобальної безпеки. Важливим є той факт, що угода про асоціацію з Європейським союзом висуває сукупність вимог щодо протидії фінансуванню тероризму. Крім того, Україна прийняла міжнародні стандарти ФАТФ. "Боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму, сторони співробітничать з метою запобігання та боротьби з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму. Із цієї метою сторони посилюють двостороннє та міжнародне співробітництво у цій сфері, зокрема співробітництво на оперативному рівні. Сторони забезпечують імплементацію відповідних міжнародних стандартів, зокрема стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (FATF) та стандартів, рівнозначних тим, які були прийняті Союзом" [11].

— По-третє, співпраця із міжнародними поліцейськими організаціями. "В умовах глобалізації збільшується рівень небезпеки економічної злочинності, як фактору що порушує національні інтереси та її загрозою державному суверенітету, економічній стабільності, а в окремих випадках навіть територіальній цілісності. Відповідно високий рівень суспільної небезпеки економічних злочинів вимагає від системи державного управління та вітчизняних правоохоронних органів налагодження системи зв'язку на міжнародному рівні, а при формуванні державної політики в сфері запобігання та протидії економічній злочинності визначати вагому роль міжнародних правоохоронних організацій" [4]. Відповідно міжнародні поліцейські організації відіграють вагому роль в забезпеченні результативності системи запобігання та протидії фінансуванню тероризму.

Зазначене визначає потребу формування комплексного механізму державного управління такою співпрацею, через формування відповідних економічних, правових, інформаційних, контрольних та соціальних складових.

Опрацювавши наукову літературу, нормативно-правову базу України, міжнародні угоди та міжнародні документи, пропонуємо наступний комплексний механізм державного управління міжнародною співпрацею в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму (рис. 1).

Міжнародна співпраця між країнами.

Щодо першого напрямку міжнародної співпраці України ратифіковано сукупність міжнародних багатосторонніх угод з такими країнами Світу: Австралія (3 документи); Азербайджанська Республіка (2); Арабська Республіка Єгипет (1); Аруба (1); Бермуди (1); Бруней Даруссалам (2); Гонконг (2); Грецька Республіка (2); Грузія (3); Демократична Соціалістична Республіка Шрі-Ланка (1); Держава Ізраїль (1); Держава Кувейт (1); Ісламська Держава Афганістан (1); Італійська Республіка (4); Киргизька Республіка (3); Китайська Народна Республіка (4); Князівство Андорра (1); Князівство Ліхтенштейн (1); Князівство Монако (1); Королівство Бельгія (1); Королівство Данія (1); Королівство Нідер-

Рис. 1. Комплексний механізм державного управління міжнародною співпрацею в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму

ландів (1); Ліванська Республіка (1); Малайзія (2); Мексиканські Сполучені Штати (3); Монголія (1); Нова Зеландія (2); Об'єднані Арабські Емірати (1); Острів Мен (1); Острови Кука (1); Південно-Африканська республіка (1); Португальська Республіка (1); Республіка Австрія (1); Республіка Албанія (1); Республіка Білорусь (3); Республіка Вірменія (2); Республіка Індія (1); Республіка Індонезія (3); Республіка Казахстан (3); Республіка Корея (2); Республіка Латвія (2); Республіка Литва (1); Республіка Молдова (3); Республіка Панама (1); Республіка Перу (1); Республіка Польща (1); Республіка Сан-Марино (1); Республіка Таджикистан (3); Республіка Тринідад і Тобаго (1); Республіка Туреччина (1); Республіка Туркменістан (1); Туркменістан (1); Республіка Узбекистан (2); Республіка Філіппіни (1); Республіка Фінляндія (1); Республіка Хорватія (2); Республіка Чилі (2); Республіка Чорногорія (1); Російська Федерація (5); Сент-Люсія (1); Сирійська Арабська Республіка (1); Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (3); США (2); Східна Республіка Уругвай (1); Тоголезька Республіка (1); Федеративна Республіка Нігерія (1); Федеративна Республіка Німеччина (3); Франція (2); Хашимітське Королівство Йорданія (1); Чеська Республіка (2); Японія (3).

Зазначені годи направлені на співпрацю щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму. Їх зміст варіюється від закріплення певних намірів та налагодження співпраці правоохоронних органів. Відповідно така співпраця трансформує механізми державного управління, зокрема: правовий; контрольний; економічний та інформаційний.

Співпраця з міжнародними організаціями.

За даними офіційного порталу Верховної Ради України в базі Законодавство, визначено що державою

ратифіковано 82 документи, які видані міжнародними організаціями, зокрема: Організація за демократію та економічний розвиток ГУАМ (1); Європейський Союз (2); Комітет Міністрів Ради Європи (1); Міжнародна організація по боротьбі з відмиванням доходів (ФАТФ) (1); Організація Об'єднаних Націй (20); Рада Євро-Атлантичного Партнерства (РЄАП) (1); Рада Європи (11); Співдружність незалежних держав (42); Чорноморське Економічне Співробітництво (1); Гернсі (1). Проте найвагомішими напрямками протидії запобігання та протидії фінансуванню тероризму є співпраця в рамках ООН, Європейського Союзу та Міжнародна організація по боротьбі з відмиванням грошей (ФАТФ).

Питання ролі міжнародних організацій в формуванні системи запобігання та протидії фінансуванню тероризму має значну історію та тісно пов'язано з питанням легалізації (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом. Зокрема, в другій половині ХХ ст. було підписано ряд конвенцій, які стосувалися даного питання.

Важливе значення в протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом має Базельський комітет. "Комітет був створений в лютому 1975 року народження, у відповідь на зростаючі ризики у світовій економіці. Спочатку в сферу інтересів керуючих центральних банків одинадцяти держав (Бельгії, Канади, Франції, Італії, Японії, Нідерландів, Великобританії, США, Швеції, Німеччини, Швейцарії) питання легалізації злочинних доходів не потрапляли. Тільки в 1988 році Комітет прийняв Заяву про принципи щодо запобігання використанню банківської системи для цілей відмивання грошей" [12].

Вперше на міжнародному рівні питання легалізації (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом було піднято в 1977 р. Саме цього року Радою Європи

було створено Комітет експертів для вивчення проблеми відмивання доходів. Робота комітету була направлена розробку заходів [15] щодо запобігання та протидії легалізації коштів, що направлена на гармонізацію законодавства країн Європейського Союзу. У 1980 р. Базельським комітетом було створено Офшорну групу банківських наглядових органів (Offshore Group of Banking Supervisors OGBS).

У 1988 р. було підписано Віденську конвенцію. З цього приводу Шуст П.М. вказує таке: "мабуть, найбільш істотним внеском Конвенції стало визнання питань легалізації злочинних доходів як невід'ємної частини ширшої проблематики міжнародної злочинності. Проте, охоплення документа був обмежений питаннями протидії незаконного обігу наркотичних засобів і не включав інші типи злочинів. Процес залучення такого широкого кола авторів також вимагав тривалого часу. Таким чином, ООН скоріше надала процесу виділення окремої предметної області додаткової легітимності, але за своєю природою не могла забезпечити необхідного рівня гнучкості та ефективності" [12].

Надалі на міжнародній арені питання легалізації доходів отриманих злочинним шляхом все частіше стояли на порядку денному міжнародних організацій. В результаті чого було створено Міжнародну організацію по боротьбі з відмиванням грошей. Ця організація була створена за ініціативи країн Великої вісімки (Сполучені Штати Америки, Японія, Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Канада), проте до крім даних країн в роботі роби прийняли участь Австрія, Австралія, Бельгія, Люксембург, Іспанія, Нідерланди, Швеція, Швейцарія. Це визначили актуальність

Приділимо більш детальну увагу питанню запобігання та протидії фінансуванню тероризму, що здійснюються такими міжнародними організаціями, як ООН, Рада Європи та ФАТФ.

Організація об'єднаних націй.

ООН займає вагому місце серед міжнародних інституцій у боротьбі із фінансуванням тероризму. "Ряд нормативних документів, прийнятих цією організацією, наприклад, такі конвенції: про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин ("Віденська конвенція", 1988), проти транснаціональної організованої злочинності ("Палермо конвенція", 2000), проти корупції (2003), значно зміцнили міжнародну систему боротьби зі злочинністю. Окремі положення вищевказаних конвенцій можуть бути використані, в тому числі, для цілей боротьби з фінансуванням тероризму. Однак питання протидії фінансуванню тероризму довгий час залишалися непорушними в міжнародних актах. Основною причиною такого стану справ була відсутність єдиного узгодженого поняття тероризму" [10, с. 74].

Вперше питання фінансування тероризму ООН було озвучено в 1994 р. у зв'язку із прийняття Декларації ООН про заходи із ліквідації міжнародного тероризму. Згідно із цією декларацією Генеральна Асамблея ООН призвала держав членів до "утримуватися від організації терористичної діяльності, підбурювання до неї, сприяння її здійсненню, фінансування, заохочення або прояви терпимості до неї і вживати належних практичних заходів до забезпечення того, щоб їх відповідні території не використовувалися для створення терористичних баз

або навчальних таборів або для підготовки або організації терористичних актів, спрямованих проти інших держав або їх громадян" [5].

Проте першим міжнародним актом ООН, що був присвячений проблем фінансуванню тероризму вважається Міжнародна конвенція ООН Про боротьбу із фінансуванням тероризму [8], яка була прийнята у 1999 р. Американські вчені Г. Готтселиг, П. Глison "Саме в Конвенції фінансування тероризму вперше було сформульовано і визнано як самостійне міжнародне злочин, заклавши міжнародно-правову базу для системи протидії фінансуванню тероризму. Конвенція містить 3 основних зобов'язання для держав-учасників: криміналізація фінансування тероризму; міжнародне співробітництво з питань фінансування тероризму; введення вимог для фінансових установ у виявленні та повідомленні фактів, які свідчать про фінансування терористичних актів" [2].

Зарубіжний вчений Пчелкін Д.О. вказує, що "Конвенція закликає всі країни вжити заходів, з тим щоб перешкодити і протидіяти за допомогою відповідальних; їх внутрішніх заходів фінансуванню терористів і терористичних організацій, незалежно від того, здійснюється таке фінансування прямо або побічно через організації, які також переслідують або стверджують, що переслідують, благодійні, суспільні або культурні цілі, або також залучені в заборонені види діяльності, такі, як незаконні поставки зброї, незаконний оборот наркотиків і вимагання, включаючи використання осіб з метою фінансування терористичної діяльності. Крім того, пропонується розглянути питання про вжиття заходів регулювання, для того щоб перешкодити і протидіяти руху коштів, щодо яких є підозри, що вони призначаються для терористичних цілей, ні в якій мірі не ущемляючи при цьому свободу переміщення законного капіталу, і активізувати обмін інформацією про міжнародний рух таких коштів" [10, с. 75].

Відповідно Україна не могла залишатися осторонь міжнародних тенденцій, а тому було ратифіковано ряд актів ООН щодо запобігання та протидії тероризму та фінансуванню тероризму, зокрема: Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, що була ратифікована у 2002 р.

Міжнародна організація по боротьбі з відмиванням доходів (FATF).

"Робоча група з фінансових дій (FATF) — це всесвітній орган контролю за відмиванням грошей та фінансуванням тероризму. Міжурядовий орган встановлює міжнародні стандарти, спрямовані на запобігання цій незаконній діяльності та шкоді, яку вони завдають суспільству. Як орган, що формує політику, FATF працює над створенням необхідної політичної волі для здійснення національних законодавчих та регуляторних реформ у цих сферах" [17].

Початковим завданням даного міжнародної інституції було протидія легалізації (відмиванню) доходів отриманих злочинним шляхом. На чому неодноразово наголошували вчені. Шуст П.М. аналізуючи міжнародну співпрацю щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму робить висновок, що "кульмінацією розвитку різних напрямків попереднього налагодження міжнародного політичного співробітництва в сфері протидії

відмиванню доходів стало створення в 1989 році Міжнародної групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (ФАТФ, англ. Financial Action Task Force, FATF). До участі в роботі Групи були спочатку запрошені не тільки країни "Великої сімки" (Сполучені Штати Америки, Японія, Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Канада) і Комісія Європейських Співтовариств, але також і Швеція, Нідерланди, Бельгія, Люксембург, Швейцарія, Австрія, Іспанія та Австралія. Результатом їхньої спільної роботи став перший звіт ФАТФ 1990 року. Деякі з його положень представляють особливий інтерес для аналізу даного етапу міжнародного політичного співробітництва в сфері протидії відмиванню доходів" [12, с. 70].

З розвитком загрози тероризму та тісного зв'язку між легалізацією (відмиванням) доходів отриманих злочинним та фінансуванням тероризму дане питання стало компетенцією FATF. "Офіційно функція з протидії фінансуванню тероризму була офіційно покладено на ФАТФ на надзвичайному пленарному засіданні у Вашингтоні 29—30 жовтня 2001 р П'ятнадцять країн-членів Євросоюзу і міністри фінансів країн "великої сімки" прийняли рішення розширити повноваження FATF, додавши до них боротьбу з фінансуванням тероризму, тим самим, визнавши, що відмивання коштів та фінансування тероризму мають загальні ознаки і питання протидії цим явищам не можуть розглядатися окремо" [10, с. 70].

На сьогодні FATF має потужну мережу та поширення в країнах світу. Так, до складу FATF входить 39 постійних членів та потужна глобальна мережа регіональних органів — FSRB. Варто зазначити, що понад 200 юрисдикцій у всьому світі прийняли рекомендації FATF через глобальну мережу FSRB та членство в FATF. Глобальна структура FATF, згідно з даними офіційного сайту FATF [18], представлена наступними організаціями:

На сьогодні FATF має потужну мережу та поширення в країнах світу. Так, до складу FATF входить 39 постійних членів та потужна глобальна мережа регіональних органів — FSRB. Варто зазначити, що понад 200 юрисдикцій у всьому світі прийняли рекомендації FATF через глобальну мережу FSRB та членство в FATF. Глобальна структура FATF, згідно з даними офіційного сайту FATF [18], представлена наступними організаціями:

— APG. Метою Азіатсько-Тихоокеанської групи з відмивання грошей (АПГ) є забезпечення прийняття, впровадження та застосування міжнародно прийнятих стандартів протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, як це викладено в Сорока рекомендаціях FATF та Вісім спеціальних рекомендаціях FATF\$

— CFATF. Financial Action Task Force Caribbean (КЦГФМ) є організацією держав і територій Карибського басейну, які погодилися реалізувати спільні контрзаходи по боротьбі з відмиванням грошей. Цільова група була створена за результатами двох ключових зустрічей, скликаних на початку 90-х років в Арубі та Ямаїці;

— EAG. Була створена 6 жовтня 2004 року у Москві за рішенням установчої конференції і з ініціативи Російської Федерації, при підтримці ФАТФ, МВФ, Світового банку та ряду інших країн. EAG є регіональним органом у стилі FATF і став асоційованим членом FATF у червні 2010 року;

— ESAAMLG. Метою Групи боротьби з відмиванням грошей у Східній та Південній Африці (ESAAMLG) є боротьба з відмиванням грошей шляхом реалізації Рекомендацій FATF. Ці зусилля включають координацію з іншими міжнародними організаціями, які займаються питаннями боротьби з відмиванням грошей, вивчення нових регіональних типологій, розвиток інституційного та людського потенціалу для вирішення цих питань, а також координацію технічної допомоги, де це необхідно. ESAAMLG дає змогу враховувати регіональні фактори при здійсненні заходів протидії відмиванню грошей;

— GABAC. Оперативна група з питань відмивання грошей у Центральній Африці (Groupe d'Action contre le blanchiment d'Argent en Afrique Centrale (GABAC)) є органом Економічної та валютної спільноти Центральної Африки. Він був заснований у 2000 році та став регіональним органом у стилі FATF у жовтні 2015 року. Асоційоване членство GABAC розширило охоплення глобальної мережі FATF до Центральної Африки;

— GAFILAT. Мета Робочої групи з фінансових дій у Латинській Америці, GAFILAT (раніше відома як Робоча група з фінансових дій Південної Америки (GAFISUD)) має працювати над розробкою та реалізацією всеосяжної глобальної стратегії боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, як зазначено в Рекомендаціях FATF. Ці зусилля включають заохочення створення злочину за відмивання грошей стосовно тяжких злочинів, розвиток правових систем для ефективного розслідування та притягнення до відповідальності за ці правопорушення, створення систем повідомлення про підозрілі операції, сприяння взаємній правовій допомозі. GAFILAT також сприяє підготовці осіб, які беруть участь у боротьбі з відмиванням грошей. GAFILAT дозволяє врахувати регіональні фактори під час здійснення заходів протидії відмиванню грошей;

— GIABA. GIABA була створена 10 грудня 1999 року рішенням Адміністрації глав держав та урядів ЕКО-ВАС. Мандат GIABA був переглянутий у січні 2006 року з метою повного включення та належного відображення необхідності боротьби з фінансуванням тероризму;

— MENAFATF. Завданнями MENAFATF є: прийняти та впровадити Рекомендації FATF 40 щодо боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму та розповсюдження; здійснювати відповідні договори та угоди ООН та резолюції Ради Безпеки ООН; співпрацювати між собою з метою підвищення відповідності цим стандартам у регіоні Близького Східного Європи та співпраці з іншими міжнародними та регіональними організаціями, установами та установами з метою покращення відповідності у всьому світі; спільно працювати над виявленням питань регіонального характеру, пов'язаних з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму, та обмінюватися відповідним досвідом та розробляти рішення для боротьби з ними; вжити заходів у всьому регіоні для ефективної боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму таким чином, щоб це не суперечило культурним цінностям, конституційним рамкам та правовим системам країн-членів;

— MONEYVAL. Постійний механізм моніторингу Ради Європи, загальноєвропейської організації з 47 державами-членами, яка підпорядковується безпосередньо

Таблиця 1. Статус країн світу в глобальній мережі FATF

Організація	Країни
FATF	Аргентина, Австралія, Австрія, Бельгія, Бразилія, Канада, Китай, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Гонконг (Китай), Ісландія, Індія, Ірландія, Ізраїль, Італія, Японія, Корея, Люксембург, Малайзія, Мексика, Нідерландське Королівство, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Російська Федерація, Саудівська Аравія, Сінгапур, Південна Африка, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Туреччина, Об'єднане Королівство, Сполучені Штати
APG	Афганістан, Австралія, Бангладеш, Бутан, Бруней-Даруссалам, Камбоджа, Канада, Китай, Китайський Тайбей, Острови Кука, Фіджі, Гонконг (Китай), Індія, Індонезія, Японія, Корея, Лаоська Народно-Демократична Республіка, Макао (Китай), Малайзія, Мальдіви, Маршаллові острови, Монголія, М'янма, Науру, Непал, Нова Зеландія, Ніуе, Пакистан, Палау, Папуа-Нова Гвінея, Філіппіни, Самоа, Сінгапур, Соломонові острови, Шрі Ланка, Таїланд, Восточний Тимор, Тонга, Сполучені Штати, Вануату, В'єтнам
CFATF	Ангілья, Антигуа та Барбуда, Королівство Нідерландів Аруба, Багамські острови, Барбадос, Беліз, Бермудські острови, Кайманові острови, Кюрасао, Королівство Нідерландів, Домініка, Сальвадор, Гренада, Гайана, Гаїті, Ямайка, Монтсеррат, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадини, Королівство Нідерландів Сінт-Мартен, Суринам, Тринідад і Тобаго, Острови Теркс і Кайкос, Венесуела, Віргінські острови (Великобританія)
EAG	Білорусь, Китай, Індія, Казахстан, Киргизстан, Російська Федерація, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан
ESAAMLG	Ангола, Ботсвана, Есватіні, Ефіопія, Кенія, Лесото, Мадагаскар, Малаві, Маврикій, Мозамбік, Намібія, Руанда, Сейшельські острови, Південна Африка, Танзанія, Уганда, Замбія, Зімбабве
GABAC	Камерун, Центральнаафриканська Республіка, Чад, Конго, Демократична Республіка Конго, Екваторіальна Гвінея, Габон
GAFILAT	Аргентина, Болівія, Бразилія, Чилі, Колумбія, Коста-Ріка, Куба, Домініканська республіка, Еквадор, Гватемала, Гондурас, Мексика, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Уругвай
GIABA	Бенін, Буркіна-Фасо, Кабо-Верде, Коморські острови, Кот-д'Івуар, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Лівія, Малі, Нігер, Нігерія, Сан-Томе і Принсіпі, Сенегал, Сьєрра-Леоне
MENAFATF	Алжир, Бахрейн, Джибуті, Єгипет, Ірак, Йорданія, Кувейт, Ліван, Лівія, Мавританія, Марокко, Оман, Палестинська автономія, Катар, Саудівська Аравія, Сомалі, Судан, Сирія, Туніс, Об'єднані Арабські Емірати, Ємен
MONEYVAL	Албанія, Андорра, Вірменія, Азербайджан, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чеська Республіка, Естонія, Грузія, Гібралтар, Гернси, Святий Престол, Угорщина, Острів Мен, Ізраїль, Джерсі, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Мальта, Молдова, Монако, Чорногорія, Польща, Республіка Північна Македонія, Румунія, Російська Федерація, Сан-Марино, Сербія, Словацька Республіка, Словенія, Україна

своєму головному органу — Комітету міністрів. На MONEYVAL покладено завдання оцінки відповідності основним міжнародним стандартам протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму та ефективності їх впровадження, а також завдання вироблення рекомендацій національним органам влади щодо необхідних удосконалень їхніх систем MONEYVAL також проводить тематичні дослідження типологій методів, тенденцій та методів відмивання грошей та фінансування тероризму.

У таблиці 1 представлено членів зазначених організацій.

Відповідно основними завданнями діяльності ФАТФ є такі:

- вироблення рекомендацій з подальшим їх переглядом і удосконаленням;

- здійснення оцінки національних систем запобігання та протидії фінансуванню тероризму;

- постійний моніторинг країн підвищеного ризику та на його основі формування "сірого" та "чорного" списків країн;

- секторальні дослідження та аналіз існуючих та потенційних ризиків фінансування тероризму;

Відповідно важливе значення для України має власне як впровадження міжнародних стандартів ФАТФ, так і повна їм відповідності, що визначає рівень довіри до держави з боку міжнародної спільноти.

Загалом діяльність ФАТФ та її вплив на державне управління в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму буде приставлений в контексті комплексного механізму міжнародної співпраці.

Співпраця з міжнародними поліцейськими організаціями.

"Розуміння державами необхідності міжнародного поліцейського співробітництва і його успішна реалізація на універсальному рівні привела до становлення і розвитку тенденції регіонального поліцейського співробітництва. Регіональний рівень співпраці держав по будь-яких питань, включаючи досліджувану нами тему, безумовно, дає можливість враховувати специфічні особливості держав певного регіону, оперативніше вирішувати виникаючі проблеми, здійснювати реальне наповнення такої взаємодії, а також в подальшому забезпечити реалізацію і виконання прийнятих розпоряджень і міжнародних зобов'язань" [1].

Міжнародні поліцейські організації відіграють вагомий роль у частині запобігання та протидії фінансуванню тероризму. Це пов'язано із тим, що фінансування тероризму як вид економічних злочинів має трансграничний характер. З цього приводу вітчизняний вчений Д.О. Грицишен зазначає, що "важливе значення в формуванні та реалізації державної політики в сфері запо-

бігання та протидії економічній злочинності займають міжнародні суб'єкти, особливо міжнародні правоохоронні організації. Це обумовлено тим, що злочинність в цілому та економічна злочинність зокрема не має державних кордонів і в окремих випадках взаємодія між держави через функціонування міжнародних правоохоронних організацій дозволить вирішити окремі процесуальні питання" [4, с. 238]. Відповідно Україна має забезпечити відповідні умови для налагодження такої співпраці, що дозволить використовувати ресурси міжнародних поліцейських організацій; мати інформаційну підтримку щодо слідчих дій; здійснювати навчання правоохоронців.

Вивчаючи діяльність міжнародних поліцейських організацій, можна навести їх наступну класифікацію (табл. 2), що важливо з позицій визначення пріоритетних напрямів співпраці України.

Варто зазначити, що з вище представленого переліку організацій Україні співпрацює із такими:

1. Інтерпол. Міністерство внутрішніх справ України є Національним центральним Бюро Інтерпол. "INTERPOL як міжнародна правоохоронна організація розвивалася впродовж минулого та теперішнього століття як в географічному напрямі так і функціональному, а саме: розвиток механізмів взаємодії з національними право-

Таблиця 2. Класифікація міжнародних поліцейських організацій як міжнародних суб'єктів протидії фінансуванню тероризму

<i>Класифікація міжнародних правоохоронних організацій</i>			
1. ЗА СФЕРОЮ ПОШИРЕННЯ		2. ЗА ЮРИДИЧНОЮ ПРИРОДОЮ	
Глобальні	Регіональні	Урядові	Неурядові
3. ЗА КОМПЕТЕНЦІЮ		4. ЗА ФОРМОЮ СТВОРЕННЯ	
Загальної компетенції	Спеціальної компетенції	Міжнародний договір	Інші рішення
5. ЗА ФОРМОЮ ВЗАЄМОДІЇ			
Створення представництва – Національне центральне Бюро Інтерпол		Направлення офіцерів зв'язку до Європол	
6. ЗА НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ			
Договір про співпрацю		Обмін інформацією	Спільні операції
<i>Сучасні міжнародні правоохоронні організації</i>			
ІНТЕРПОЛ	ЄВРОПОЛ	АСЕАНАПОЛ	АФРИПОЛ
АМЕРПОЛ		GCCPOL	AIMC

охоронними органами, методів оперативної розшукової діяльності; способів та методів вивчення і розслідування злочинів в цілому та економічних злочинів зокрема" [16].

Основними напрямками діяльності Інтерполу щодо протидії фінансуванню тероризму є такі:

Стратегічне співробітництво. За офіційними даними Інтерпол [14] співпрацює із FATF, регіональною мережею FATF та регіональними органами FATF. Вагоме значення в стратегічній співпраці має налагоджені відносини із Egmont Group, що займається фінансовою розвідкою в Світі.

Підтримка слідчих. Інтерпол надає ресурси, інформаційну та іншу підтримку поліції, що є членами. Так, Інтерполом було розроблено захищену глобальну поліцейську систему зв'язку I-24/7, що дозволяє систематичне включення фінансової інформації до сповіщень ІНТЕРПОЛ, пов'язаних із терористичними об'єктами. Крім того, Інтерпол надає консультативну підтримку за конкретними випадками, що пов'язані із фінансуванням тероризму.

Вивчення проблеми. Інтерпол вивчає особливі справи щодо фінансування тероризму та надає відповідну інформаційну та консультативну підтримку, а також виступає комунікатором між різними правоохоронними органами.

2. Європол. До Європолу було направлено офіцерів зв'язку. "В даний час Європа стикається з порочною новою формою міжнародного тероризму. Чіткий зсув стратегії здійснення "Ісламською державою" нападів у стилі спеціальних сил у міжнародному середовищі з особливим акцентом на Європу, а також зростання кількості іноземних бойовиків-терористів демонструє нові виклики, що стоять перед ЄС та його державами-членами. Щоб забезпечити ефективну відповідь на ці виклики, у січні 2016 року Європол створив Європейський центр боротьби з тероризмом (ЄТЦ), операційний центр та центр експертизи, що відображає зростаючу потребу ЄС у посиленні своєї реакції на терор. Замислений як центральний центр в ЄС у боротьбі з тероризмом, ЄКТЦ зосереджується на: надання оперативної підтримки на запит держави-члена ЄС для проведення розслідувань; боротьба з іноземними винищувачами; обмін розвідувальними даними та досвідом щодо фінансування тероризму (за допомогою Програми відстеження фінансування тероризму та Групи фінансової розвідки); терористична пропаганда та екстремізм в Інтернеті (через Інтернет-підрозділ ЄС); незаконний обіг

зброї; міжнародне співробітництво між органами боротьби з тероризмом" [13].

Вважаємо, що при формуванні державної політики у сфері запобігання та протидії економічній злочинності необхідно врахувати взаємодію із значеними міжнародними поліцейськими організаціями. Ефективність такої взаємодії буде залежати від якості механізмів державного управління. Таким чином, відповідно до зазначеного пропонуємо наступні напрями удосконалення державного управління системою міжнародного співробітництва щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму (рис. 2).

Представлена модель передбачає напрями удосконалення механізмів державного управління щодо міжнародної співпраці в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму. В результаті було запропоновані такі напрями удосконалення контрольно-моніторингової: 1) формування комплексу заходів з підвищення прозорості фінансових операцій; 2) затвердження індикаторів ризикових фінансових операцій; 3) затвердження національних рекомендацій щодо використання міжнародних стандартів ФАТФ; 4) затвердити план заходів щодо впровадження ФАТФ. Щодо удосконалення інформаційно-комунікаційного механізму, то визначено наступні ключові моменти: 1) визначити адміністративно-правовий статус процесу обміну інформацією із міжнародними поліцейськими організаціями; 2) затвердження комунікаційну карту взаємодій із міжнародними поліцейськими організаціями. Удосконалення кримінально-правового механізму державного управління передбачає: 1) план заходів щодо перегляду фінансового законодавства на предмет відповідності ФАТФ; 2) переглянути напрями криміналізації та декриміналізації злочинів щодо фінансування тероризму за міжнародними нормами; 3) визначити адміністративно-правовий статус спільних операцій з міжнародними поліцейськими організаціями щодо протидії фінансуванню тероризму.

ВИСНОВКИ

На основі дослідження розвитку механізмів державного управління в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму в контексті міжнародної взаємодії нами були обгрунтовані напрями такої взаємодії, зокрема: 1) міжнародна співпраця між окремими країнами; 2) міжнародна співпраця з міжнародними організаціями; 3) співпраця із міжнародними поліцейськими організаціями. Було виявлено властивості різних форм

Рис. 2. Удосконалення механізмів державного управління міжнародною співпрацею щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму

взаємодії, на основі чого запропоновано комплексний механізм державного управління міжнародною співпрацею в сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму. Такий механізм передбачає ідентифікацію спеціальних властивостей форм взаємодії; визначення сфер якими відбувається взаємодія (правоохоронна, безпекова, соціальна, економічна); визначення ключових механізмів державного механізму, які передбачають наступні напрями розвитку (комплекс заходів із протидії фінансуванню тероризму; механізм моніторингу за фінансовими операціями; заходи із впровадження міжнародних стандартів ФАТФ; заходи щодо прозорості фінансових операцій). Зазначене дозволило розвинути наступні механізми державного управління: кримінально-правовий; інформаційно-комунікаційний; контрольно-моніторинговий. Їх ефективна реалізація дозволила утримати сукупність результатів, що полягають у наступному: підвищення рейтингу за методикою ФАТФ; підвищення рівня національної безпеки; зниження рівня злочинності; підвищення результативності заходів.

Література:

1. Бирюков П.Н. Право международных организаций: учебное пособие. Сер. 63 Бакалавр. Академический курс. Модуль. (2-е изд., пер. и доп). М.: Юрайт, 2017. 140 с.
2. Борьба с финансированием терроризма: Руководство по подготовке законодательных актов / Под ред. Г. Готтселиг, П. Глисон. Вашингтон: Служба переводов МВФ, 2003. 186 с.
3. Гаврилюк В.І., Дубина В.І., Данилюк М.П. Актуальні аспекти міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України на напрямку протидії торгівлі людьми / посібник. К.: Цифра, 2007. 175 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/3/75892.pdf>

4. Грицишен Д.О. Державна політика в сфері запобігання та протидії економічній злочинності [Текст]: монографія / Д.О. Грицишен. — Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2020. 384 с.
5. Декларация о мерах по ликвидации международного терроризма от 9 декабря 1994 г. [Электронный ресурс] // ООН. Ст. 5 (а). URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/terrdec1.shtml
6. Кононенко В.П. Фінансування тероризму — загроза для міжнародних відносин. Практика Міжнародного Суду ООН та Суду ЄС / В.П. Кононенко, Л.В. Новікова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. Вип. 7. С. 55—59. URL: <http://international-relationships-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/a932417ba7a0560-ab572d5d22dc6aee7.pdf>
7. Кудас І.Б. ФАТФ як міжнародно-правова інституція / І.Б. Кудас // Проблеми законності. 2013. Вип. 123. С. 216—225. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2013_123_25
8. Международная конвенция о борьбе с финансированием терроризма. Принята резолюцией 54/109 Генеральной Ассамблеи ООН от 9 декабря 1999 года. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/terfin.shtml
9. Мелкумян К.С. Эффективность деятельности Группы разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег (ФАТФ) в противодействии финансированию терроризма Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.04 "Политические проблемы международных отношений, глобального и регионального развития" 2019. 345 с. URL: <https://mgimo.ru/upload/diss/2019/melkumyan-diss.pdf>

10. Пчелкин Д.А. Деятельность международных организаций по предупреждению финансирования терроризма (экономический аспект). Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.14 "Мировая экономика" 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" Москва 2011. 225 с.

11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011

12. Шуст П.М. Международное политическое сотрудничество в сфере противодействия отмыванию доходов и финансированию терроризма. Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.04 "Политические проблемы международных отношений, глобального и регионального развития" Санкт-Петербург 2014. 187 с.

13. European Counter Terrorism Centre (ECTC). URL: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc>

14. Interpol. Tracing terrorist finances. URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Terrorism/Tracing-terrorist-finances>

15. Recommendation No. R (80) 10 of the Committee of Ministers to Member States on Measures against the Transfer and the Safekeeping of Funds of Criminal Origin // Council of Europe Committee of Ministers. Adopted by the Committee of Ministers on 27 June 1980 at the 321st meeting of the Ministers' Deputies

16. The European Union is a key partner for us in fighting crime and terrorism. URL: <https://www.interpol.int/Ourpartners/International-organization-partners/INTERPOL-and-the-European-Union> (Дата останнього звернення: 24.01.2021 р.)

17. The Financial Action Task Force (FATF). URL: <http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>

18. The Financial Action Task Force (FATF). URL: <http://www.fatf-gafi.org/countries/>

References:

1. Birjukov, P.N. (2017), *Pravo mezhdunarodnyh organizacij [Law of international organizations]*, Jurajt, Moscow, Russia.

2. Gottselig, G. and Glison, P. (2003), *Bor'ba s finansirovaniem terrorizma: Rukovodstvo po podgotovke zakonodatel'nyh aktov [Combating the Financing of Terrorism: A Guide to Drafting Legislation]*, Sluzhba perevodov MVF, Washington, USA.

3. Havryliuk, V.I. Dubyna, V.I. and Danyliuk, M.P. (2007), *Aktual'ni aspekty mizhnarodnoho spivrobitnytstva orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy na napriamku protydivi torhivli liud'my [Topical aspects of international cooperation of the bodies of internal affairs of Ukraine in the direction of combating human trafficking]*, Tsyfra, Kyiv, Ukraine, available at: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/3/75892.pdf> (Accessed 15 April 2021).

4. Hrytsyshen, D.O. (2020), *Derzhavna polityka v sferi zapobihannia ta protydivi ekonomichnij zlochynnosti [State policy in the field of prevention and counteraction to economic crime]*, Vyd. O.O. Yevenok, Zhytomyr, Ukraine.

5. UN (1994), "Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism of 9 December 1994", available at: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/terrdec1.shtml (Accessed 15 April 2021).

6. Kononenko, V.P. (2018), "Terrorism financing is a threat to international relations. The case law of the International UN Court and Court of Justice of the EU", *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm*, vol. 7, pp. 55—59, available at: <http://international-relations-tourism.karazin.ua/themes/irtb/resources/a932417ba7a0560ab572d5d22dc6aee7.pdf> (Accessed 15 April 2021).

7. Kudas, I.B. (2013), "FATF as an international legal institution", *Problemy zakonnosti*, vol. 123, pp. 216-225, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2013_123_25 (Accessed 15 April 2021).

8. UN (1999), "International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism", available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/terfin.shtml (Accessed 15 April 2021).

9. Melkumjan, K.S. (2019), "Effectiveness of the Financial Action Task Force (FATF) in countering the financing of terrorism", Ph.D. Thesis, available at: <https://mgimo.ru/upload/diss/2019/melkumyan-diss.pdf> (Accessed 15 April 2021).

10. Pchelkin, D.A. (2011), "Activities of international organizations to prevent the financing of terrorism (economic aspect)", Ph.D. Thesis, Economy, Moscow, Russia.

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2015), "Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part", available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (Accessed 15 April 2021).

12. Shust, P.M. (2014), "International political cooperation in the field of combating money laundering and terrorist financing", Ph.D. Thesis, St.Petersburg, Russia.

13. European Counter Terrorism Centre (ECTC) (2021), available at: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc> (Accessed 15 April 2021).

14. Interpol (2021), "Tracing terrorist finances", available at: <https://www.interpol.int/Crimes/Terrorism/Tracing-terrorist-finances> (Accessed 15 April 2021).

15. Council of Europe Committee of Ministers (1980), Recommendation No. R (80) 10 of the Committee of Ministers to Member States on Measures against the Transfer and the Safekeeping of Funds of Criminal Origin, Committee of Ministers, Strasbourg, France.

16. Interpol (2021), "The European Union is a key partner for us in fighting crime and terrorism", available at: <https://www.interpol.int/Ourpartners/International-organization-partners/INTERPOL-and-the-European-Union> (Accessed 15 April 2021).

17. The Financial Action Task Force (FATF) (2021), available at: <http://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/> (Accessed 15 April 2021).

18. The Financial Action Task Force (FATF) (2021), available at: <http://www.fatf-gafi.org/countries/> (Accessed 15 April 2021).

Стаття надійшла до редакції 05.05.2021 р.